

طراحی حروف فارسی

نیاز رسانه‌های تصویری
وظیفه گرافیک‌ها و طراحان خط

۱۶۴

اگر روزی گذارتان به شهرستانی افتاد، نه دور و پرت، بلکه بزرگ و پرجمعیت، حتی اگر از خیابانهای تهران پایتخت بزرگ و پرجمعیت ایران عبور می‌کنید، اندکی دقت کنید و به تابلوهای مغازه‌ها و شرکت‌ها و ادارات نگاهی بیندازید، متوجه می‌شوید که شاید هنوز قریب به ۷۰ درصد تابلوها، با خط نستعلیق نوشته شده. خط کهن، زیبا، باوقار و ملی ما.

اما نکته‌ای هست که باید یادآور شد که مگر ممکن است که اگر نام شرکت ملی گاز را با خط نستعلیق می‌نویسیم همین خط را نیز برای قصابی و بقالی و بوتیک و شعبه نفت و داروخانه نیز استفاده کنیم؟

اگر روزی کتابت فقط به‌دو منظور ارتباط دیوانی و دینی محدود می‌شد و ردوبدل کردن ارتباط به‌واسطه نوشته از حوزه دارالخلافت و حوزه علمیه و مدرسه و گاهی میان ادیبان و عالمان (فقط) فراتر نمی‌رفت، شاید کاربرد تعداد انگشت‌شمار خطوط کهن بسنده می‌نمود.

اما امروز به‌سبب گسترش تخصص‌ها و رشد روابط جمعی (چه ملی و چه جهانی) و رشد دانش بصری و اطلاعاتی تمام افراد بشر نیاز به طراحی و کاربرد نشانه‌های نوشتاری، (متجمله خط برای خواندن) روزافزون است.

اینجاست که با رشد دانش بصری در نقش و نشانه‌های تصویری از طریق نقاشی، گرافیک، سینما، تلویزیون و... آشکارا حس می‌کنیم که دیگر خطاست اگر نام گل سرخ را با خطی بنویسیم که برازنده آن است، نام چلوکبابی دولوکس و یا بوتیک پلنگ صورتی را نیز با همان خط و سبک و سیاق رقم بزیم.

اگر امروز حرمت شعر حافظ و مولانا با تحریر شکسته نستعلیق به‌جا آورده می‌شود و یا لااقل کمتر تخریب می‌شود اما حرمت خود خط و یا نوشتن هر مثنی و یا سایه‌دارکردن و رنگارنگ کردن آن (چنانکه در اکثر شعارها و نوشته‌های دیوارها می‌بینیم) نادیده انگاشته شده، بی‌آنکه معنی علامت و یا کلام هیچیک از آنها را حتی بدانیم به‌انتقال معانی بصری آنها پی برده و بار مفاهیم بصری کهن آنها را درمی‌یابیم. پس از این برداشت است که اگر علائم آنها را آموخته باشیم به‌دنبال معنای دوم (معنای محتوایی کلامی) پی می‌بریم، که آیا کلامی مذهبی است و یا حکمی از فلسفه و یا دیوانی قدیمی.

با این آگاهی هیچ از خود پرسیده‌ایم که آیا چگونه است که کتاب فارسی کلاس پنجم دبستان، یا کتاب قصه کودکان و نوجوانان با همان خطی نوشته می‌شود که مراسلات اداری و کتاب فیزیک نوین دانشگاهی و یا محاسبات مدرن؟ چرا روزنامه‌های خبری روزانه و مجلات ورزشی، بانوان، کودکان، علمی، نجوم، ادبی، حوادث، سینمایی و... همه و همه با تعداد اندک و انگشت‌شماری حروف (که آنهم از طریق طراحیهای حروف عربی با برداشتن اعراب و جابجایی نقطه‌ها به‌ما رسیده) حروفچینی و چاپ می‌شود؟

هیچ دقت کرده‌اید که هیچ یک از خطوط فارسی دارای هیچکدام از علائم ریاضی و فیزیک و شیمی نمی‌باشد و در حروفچینی بالاجبار از علائم حروف لاتین استفاده می‌کنیم، حتی بی‌تشابه طراحی فونت؟

با همه آيات یاسی که خواندم، خوشبختانه سالهاست که در مورد طراحی حروف (لااقل بیشتر در مورد طراحی حروف تیترو کمتر در حروف متن) تلاشهایی انجام شده. حروف نسخ تیترو روزنامه‌ها حاصل زحمات آقایان حسین حقیقی و نوروزی و... است. در دهه ۴۰ آقای مرتضی ممیز در طراحی تمام نشانه نوشته‌های پوسترها و تیترو صفحه‌آراییها و نام مجلاتی که انجام دادند به‌این منظور پرداخته و بسیاری به‌دیگران آموختند.

آقای فرشید مثقالی برای عناوین کتابهای کودکان طراحیهای انجام داده‌اند که هنوز سرمشق است.

آقای احصائی تلاش بسیاری کردند و طراحی حروف متنی را به‌انجام رساندند که از عاقبت آن بی‌خبریم.

خطوط جدید با کاربردهای گرافیک

خطوط جدید با کاربردهای گرافیک

خطوط جدید با کاربردهای گرافیک

خطوط جدید با کاربردهای گرافیک

خطوط جدید با کاربردهای گرافیک

نمونه خط روان نویسی نازک

نمونه خط روان نویسی ساده

نمونه خط روان نویسی سیاه

نمونه خط خوش نویسی

نمونه خط دست نویسی

خطی را سراغ دارم که آقای بهزاد حاتم سالها پیش به انجام رساندند اما مصرف آنرا به چشم ندیدیم و همچنین طرحی از آقای داریوش مختاری را، خوشبختانه طراحی آقای بقاپور به سبب کاربرد گسترده شهری خود (خط تابلوهای ترافیک) بسیار متناسب جا افتاد و خوش نشست اما متأسفانه می بینیم به دلیل نیاز تمام مجلات و روزنامه ها به خط تازه و بدیع بر سر خط تابلوهای ترافیک هم همان بلا را آوردند که بر سر نستعلیق آوردند.

خط های تازه آقای مصطفی اوجی و آقای مسعود سپهر و آقای علی حقیقی از تلاشهای موفق این روزگار است.

تلاشهای آموزشی آقایان احصائی، گلپریان، و چهره پرداز در دانشگاه ها قابل ستایش است، اما هنوز بسیار کم داریم، لطفاً بجای بازکردن شعبات کلاسهای خوشنویسی کمی هم به فکر نیازهای امروز باشید. حرمت حریم تمام خطوط کهن به جای خود محفوظ. به آنها تعظیم می کنیم و مقدس می داریم. اما گام برداشتن برای نیازهای روزافزون اطلاعاتی جهان پرشتاب امروز مقوله دیگری است.

اگر روزگاری به تلاشی بسیار و صرف سالها وقت نیاز بود تا طراحی قلمی به انجام برسد، خوشبختانه امروز با در دست داشتن ابزار کامپیوتر و نرم افزاری پرتوان برای این منظور می توان با سرعت بیشتری به مقصود رسید. فقط همتی باید.

